

**Universitat Autònoma
de Barcelona**

LA QÜESTIÓ PREJUDICIAL PENAL EN EL PROCÉS CIVIL

TREBALL DE FI DE GRAU

Doble Grau en Administració i Direcció d'Empreses i Dret

AUTORA: MARIA SALVADOR SANZ

TUTORA: NÚRIA REYNAL QUEROL

18 de maig del 2020

RESUM

La rellevància de l'institut de la prejudicialitat ha estat posada en evidència per la doctrina des de ja fa molts anys, partint de la base que es tracta d'un fenomen on Dret processal i substantiu es connecten. El primer, en quant a les seves conseqüències i efectes; el segon en quant a la seva naturalesa. Així doncs, si bé constitueix una figura de caràcter processal, necessita d'aspectes jurídics propis d'altres branques del Dret que la completin.

Amb l'aprovació de la Llei d'Enjudiciament Civil del 2000 la prejudicialitat va ser objecte d'una regulació més unitària i clarificadora. No només s'ocupa de les qüestions prejudicials penals, sinó també de les de caràcter civil i de les administratives i laborals. Tanmateix, assenta la regla de la no suspensió del procés civil per prejudicialitat, admetent-la de forma excepcional i sota la concurrència de determinades circumstàncies.

Amb tot, la prejudicialitat segueix sent una matèria complexa i la Llei encara conté buits legals i conceptes indeterminats, els quals donen lloc a una pluralitat d'interpretacions al respecte. En aquest context, el present estudi tracta d'analitzar i determinar el tractament i els efectes de les qüestions prejudicials que sorgeixen en el procés civil. En concret, les qüestions prejudicials de caire penal.

Per fer-ho, ha estat de gran ajuda i suport la tesi doctoral realitzada per la meva tutora, Núria Reynal, la qual consisteix, com no podia ser d'altra forma, en l'estudi de la prejudicialitat en el procés civil.

TAULA DE CONTINGUTS

1. INTRODUCCIÓ	1
2. LA PREJUDICIALITAT EN EL PROCÉS CIVIL	3
2.1. Concepte i característiques	3
2.1.1. Criteri d'exclusió	4
2.1.2. Prioritat temporal i antecedent lògic.....	5
2.1.3. Autonomia i efecte de cosa jutjada.....	6
2.2. Classificació: qüestions homogènies i heterogènies	7
2.3. Sistemes de resolució: criteri no devolutiu i devolutiu	10
2.3.1. En relació a l'òrgan encarregat de resoldre la qüestió prejudicial.....	10
2.3.2. En relació a la suspensió o no del procés principal	12
2.3.3. En relació a la rellevància de la qüestió prejudicial sobre la qüestió principal	13
2.3.4. En relació als efectes de la resolució de la qüestió prejudicial.....	14
2.4. Aspectes legals.....	15
3. LA PREJUDICIALITAT PENAL EN EL PROCÉS CIVIL	17
3.1. La prejudicialitat penal en el procés declaratiu.....	18
3.1.1. Criteris per determinar el sistema de resolució: no devolutiu i devolutiu	18
3.1.2. La suspensió del procés civil.....	23
3.1.3. Els efectes de la suspensió per prejudicialitat	24
3.1.4. L'aixecament de la suspensió	25
3.1.5. Els efectes en el procés principal de la resolució de la qüestió prejudicial penal	26
3.1.6. Règim d'impugnació contra la resolució sobre suspensió.....	27
3.1.7. Un supòsit especial de prejudicialitat penal: la falsedat documental	28
3.2. La prejudicialitat penal en el procés executiu.....	30
3.3. La prejudicialitat penal en el procés de revisió.....	32
4. JURISPRUDÈNCIA	33
4.1. Cas de no suspensió per prejudicialitat penal	33
4.2. Cas de suspensió per prejudicialitat penal	36
5. CONCLUSIONS	38
6. REFERÈNCIES	40

1. INTRODUCCIÓ

La prejudicialitat és considerada una de les matèries més complexes dins l'estudi del Dret processal, donat que en la majoria de casos és necessari atendre a conceptes jurídics de diferent naturalesa, motiu pel qual ha estat objecte de controvèrsia.

No es tracta d'una matèria nova ni atribuïble a l'actual sistema jurídic, sinó que la necessitat d'haver de resoldre sobre una qüestió de forma prèvia a la resolució del procés principal ja es trobava present al Dret romà. En una anàlisi etimològica, la paraula prejudicial deriva del llatí *praejudicium*. Aquest vocable llatí significa “prejudici” o “judici previ” (del prefix “*prae*” –abans– i “*judicium*” –judici). La gran majoria d'autors que fa referència a aquesta matèria dedica una part del seu estudi a examinar l'evolució del concepte fins l'actualitat. En aquest cas, no obstant, no ens detindrem en aquest aspecte.

La Llei d'Enjudiciament Civil del 1881 (en endavant LEC del 1881) recollia una regulació incompleta i força dispersa de les qüestions prejudicials, fins el punt que ni tant sols apareixia literalment el terme “qüestió prejudicial” o “prejudicialitat”. Hi dedicava únicament tres preceptes a aquesta matèria: els articles 362, 514 i 1804.

La primera regulació sistemàtica de les qüestions prejudicials es troba continguda a la Llei d'Enjudiciament Criminal de 1882 (LECrim del 1882), concretament al Capítol II del Títol I (arts. 3 a 7), sota la rúbrica “Cuestiones prejudiciales”. Com és lògic, es tracta d'una regulació de les qüestions prejudicials en normes processals penals.

No obstant, en aquest punt es vol aclarir que l'objecte d'aquest estudi són les qüestions prejudicials que sorgeixen en el procés civil i, consegüentment, es troba basat en l'anàlisi de normes de caràcter civil, tot i que és cert que moltes de les característiques que es veuran a continuació són també pròpies de les qüestions prejudicials sorgides en altres tipus de processos.

Amb la nova Llei d'Enjudiciament Civil del 2000 (en endavant LEC del 2000 o LEC), la prejudicialitat passa a ser objecte d'una regulació més completa i metòdica que la continguda a la LEC del 1881. Mentre l'anterior LEC només feia referència a la prejudicialitat penal en el procés declaratiu i en el procés de revisió, sense contemplar-la en el procés d'execució, la LEC del 2000 no només s'ocupa de forma específica de les qüestions prejudicials penals que poden sorgir en el procés civil, sinó que també s'encarrega de l'anomenada prejudicialitat no penal i de la prejudicialitat civil en sentit estricte.

Si bé l'estudi es troba limitat a les qüestions prejudicials sorgides en el procés civil, el fi últim consisteix en l'anàlisi d'un tipus concret de prejudicialitat: la penal. La metodologia que s'ha seguit es basa, primerament, en examinar les qüestions prejudicials que poden aparèixer al llarg d'un procés civil, des del seu concepte i característiques fins els diferents sistemes de resolució, passant per la classificació d'aquestes. Seguidament s'estudia de forma més profunda la prejudicialitat penal, distingint segons la qüestió prejudicial sorgeixi en el procés declaratiu, en el procés executiu o en el procés de revisió. I, finalment, abans de les conclusions, es posen com a exemple dos casos reals: un que no comporta la suspensió del procés civil, i un que sí.

2. LA PREJUDICIALITAT EN EL PROCÉS CIVIL

2.1. Concepte i característiques

L'etimologia del terme “prejudicial” prové del llatí tardà *praeiudiciālis* i, d'acord a la Real Acadèmia Espanyola (en endavant RAE), presenta dues accepcions:

1. *adj. Der.* Que requiere o pide decisión anterior y previa a la sentencia de lo principal.
2. *adj. Der.* Dicho de una acción o de una excepción: Que ante todas las cosas se debe examinar y definir.

La RAE també es refereix al terme “qüestió prejudicial”:

1. *f. Der.* Asunto que, con carácter previo, debe resolverse por una jurisdicción distinta o por la propia que está conociendo de un proceso.

Pel que fa al tractament doctrinal de la matèria, cal assenyalar que el concepte de qüestió prejudicial mai ha estat unànime, sinó més bé al contrari. Donada la falta de precisió pel que fa a la regulació de la matèria, la doctrina atèn a diferents criteris per tal de conceptualitzar-la. En aquest sentit, atenent a una interpretació restrictiva, part de la doctrina entén per qüestió prejudicial aquella que pertany a una branca de diferent naturalesa de la qual s'ocupa el procés principal, havent de ser la qüestió prejudicial i la qüestió principal resoltes per jutges de diferent ordre jurisdiccional. En canvi, altres autors inclouen dins la matèria prejudicial tant els temes que són competència del mateix ordre jurisdiccional que coneix de la qüestió principal, com els que pertanyen a un ordre jurisdiccional diferent. Sobre aquest tema hi entrarem més endavant.

La LEC del 2000, tot i no oferir una noció exacta sobre la matèria, sí que dóna una idea aproximada sobre aquesta. A tal efecte, es podria dir que la prejudicialitat sorgeix quan, en el marc d'un procés, neix la necessitat de resoldre certs assumptes judicials de forma prèvia a la resolució d'aquest, donada la connexió que presenten amb l'objecte principal. Una vegada resolta la qüestió prejudicial, es procedirà a resoldre el judici principal. Es pot donar el cas que la resolució d'aquestes qüestions prèvies siguin competència d'una altra jurisdicció, o pot ser que correspongui a la mateixa, com es veurà a continuació.

De forma general, entre les qüestions prejudicials podem destacar tres elements característics o definitoris:

2.1.1. Criteri d'exclusió

La prejudicialitat implica l'existència d'una qüestió principal i d'una qüestió prejudicial, “donat que un assumpte no és prejudicial en si mateix, sinó que és prejudicial en relació a un altre”¹.

La qüestió prejudicial, tot i que neix en el si d'un procés civil, no es troba integrada dins de la qüestió principal, tractant-se així d'una qüestió independent a la principal. Des d'aquesta perspectiva, les qüestions prejudicials es poden definir per contraposició respecte de l'assumpte principal que es discuteix en el procés, en el sentit que per definir i delimitar el tema prejudicial, es requereix prèviament delimitar què constitueix la qüestió principal del procés.

En un primer moment es podria pensar que la qüestió principal és equivalent a l'objecte del procés, format pel *petitum* (pretensió) i la *causa petendi* (fonament de la pretensió). No obstant, un sector de la doctrina identifica la qüestió principal només amb el primer element, el *petitum*, ja que és aquest el que inclou les peticions formulades pel demandant, les quals el jutge ha de resoldre.

D'aquesta forma, tal com assenyala Rivero, “tota qüestió que formi part del *petitum*, per transcendent que sigui, queda fora de l'àmbit de la prejudicialitat per quant queda integrada a la qüestió principal del plet”². Així doncs, la qüestió prejudicial es troba definida utilitzant un criteri d'exclusió respecte la qüestió principal. A l'efecte, aquelles matèries que no quedin incloses en el *petitum*, podran tenir la consideració de prejudicials, en la mesura que concorrin els altres pressupòsits que s'exposen en aquest apartat, si bé aquest element no resulta suficient per determinar el caràcter prejudicial.

¹ Reynal Querol, N., *La Prejudicialidad en el Proceso Civil*, Barcelona: J.M. Bosch Editor, 2006, p. 32.

² Rivero Hurtado, R.M., *La Prejudicialidad en el Proceso Civil. Medios procesales para la coherencia de sentencias dictadas en procesos con objetos conexos. Estudio comparado del Derecho español y chileno*. (Tesis doctoral), València: Universitat de València, 2015, p. 169.

2.1.2. Prioritat temporal i antecedent lògic

La prejudicialitat s'ha explicat tradicionalment en funció d'un criteri temporal i d'un criteri lògic. El primer és un element indiscutible propi de la qüestió prejudicial, en tant que necessàriament ha de ser resolta en un moment anterior a la qüestió principal, idea que deriva de la pròpia etimologia del concepte. No obstant, és important assenyalar que no tot allò que s'hagi de resoldre de forma prèvia té caràcter de prejudicial. En aquest sentit es pot afirmar que tota qüestió prejudicial és prèvia, però no tota qüestió prèvia és prejudicial. Per tant, tot i ser un tret característic necessari de la prejudicialitat, el criteri de la prioritat temporal no és suficient.

A fi de donar solució a aquesta insuficiència, gran part de la doctrina atén a un segon criteri, el qual consisteix en un nexce de dependència lògica entre la qüestió prejudicial i la qüestió principal, en el sentit que es requereix d'un vincle tan estret entre ambdues, que la resolució de la primera influeixi o condicioni la decisió sobre el fons de l'assumpte principal. Aquesta dependència justificaria la necessitat de decidir el tema prejudicial de forma prèvia a la qüestió principal.

No obstant, al nostre entendre, aquesta idea de rellevància o de caràcter imprescindible de la qüestió prejudicial s'ha de matissar, donat que podríem trobar-nos davant una qüestió prejudicial la decisió de la qual no influeixi de forma necessària en la resolució de la qüestió principal. Es tracta de les anomenades qüestions prejudicials no devolutives. D'aquesta forma, el vincle lògic determinaria el sistema de resolució i la consegüent suspensió o no del procés principal, sense constituir un element definitori de les qüestions prejudicials. En aquest tema hi entrarem més endavant.

Certament, aquesta dependència lògica ha generat molta controvèrsia entre la doctrina i es tracta d'una qüestió sobre la qual la LEC no es manifesta expressament. En conseqüència, un gran sector de la doctrina sosté l'existència d'aquest vincle lògic com element definitori de la prejudicialitat, assenyalant que “no s'ha de confondre amb la rellevància o caràcter imprescindible que pugui tenir un determinat pronunciament com a criteri per determinar el tractament devolutiu de la qüestió”³.

³ Rivero, *La Prejudicialidad en el Proceso Civil*, cit., pp. 100 i 101.

2.1.3. *Autonomia i efecte de cosa jutjada*

Convé ressaltar que no tota qüestió plantejada al llarg d'un procés civil, la qual no quedi integrada dins la qüestió principal i s'hagi de resoldre de forma prèvia, té la condició de prejudicial. Per tant, es tracta d'unes característiques que, tot i ser necessàries, no són suficients per definir i delimitar el concepte de la prejudicialitat. Això ens porta a parlar d'un últim element distintiu, definidor de la prejudicialitat, el qual ha estat acceptat de forma majoritària per la doctrina, consistent en què “la matèria sobre la qual versa la controvèrsia ha de ser susceptible, per si mateixa, de configurar l'objecte d'un procés autònom i ser resolta amb efecte de cosa jutjada”⁴. Aquesta aptitud d'efecte de cosa jutjada no implica que qualsevol tipus de qüestió prejudicial que es plantegi al llarg d'un procés desplegarà aquesta eficàcia, sinó que dependrà del sistema de resolució devolutiu o no devolutiu que s'adopti.

Aquesta última nota definitòria consistent en la idoneïtat que ha de posseir el tema prejudicial per poder ser objecte d'un procés autònom i desplegar efecte de cosa jutjada és, precisament, la que permet diferenciar les qüestions prejudicials d'altres figures afins, com són les qüestions prèvies i les excepcions en el procés civil, les quals també exigeixen un pronunciament previ. Mentre les qüestions prejudicials gaudeixen d'autonomia per ser susceptibles de poder constituir l'objecte d'un procés autònom, ni les qüestions prèvies ni les excepcions poder ser objecte d'un procés civil independent.

En definitiva, per tal que una qüestió sigui considerada com a prejudicial es requereix, d'una banda, que es tracti d'un tema que no formi part de la qüestió principal i que existeixi de forma independent a aquesta, la decisió de la qual es produeixi amb caràcter previ a la principal. Per una altra, que la matèria sobre la qual tracti la qüestió prejudicial sigui potencialment idònia per ser objecte d'un procés independent i autònom, així com susceptible de ser resolta amb efecte de cosa jutjada. L'absència de qualsevol d'aquests elements implicarà que no estiguem davant l'institut de la prejudicialitat. En conseqüència, la rellevància de la qüestió prejudicial sobre la decisió de l'assumpte principal no determina la prejudicialitat, sinó el règim devolutiu o no devolutiu d'aquesta i la possibilitat de suspensió del procés per tal que sigui decidida per l'òrgan competent.

⁴ Rivero, *La Prejudicialidad en el Proceso Civil*, cit., p. 47.

2.2. Classificació: qüestions homogènies i heterogènies

Partim de la premissa de l'article 3.1 de la Llei Orgànica del Poder Judicial (en endavant LOPJ), el qual estableix que “La jurisdicción es única y se ejerce por los Juzgados y Tribunales previstos en esta Ley, sin perjuicio de las potestades jurisdiccionales reconocidas por la Constitución a otros órganos”. És el que coneixem com principi d'unitat de jurisdicció. A conseqüència d'aquest principi, no podem parlar de diverses jurisdiccions, sinó de distribució de la jurisdicció única entre diversos ordres jurisdiccionals. En aquest sentit, l'ordenament jurídic es troba dividit, fonamentalment, en quatre ordres diferents: civil, penal, contenciós-administratiu i social.

L'art. 9 LOPJ fixa les regles generals sobre jurisdicció i competència, assenyalant en el seu apartat primer que “Los Juzgados y Tribunales ejercerán su jurisdicción exclusivamente en aquellos casos en que les venga atribuida por esta u otra Ley”. És a dir, imposa la regla general per la qual cada ordre jurisdiccional ha de cenyir la seva competència a una o més branques de l'ordenament jurídic. D'aquesta forma sembla ser que, en un principi, els jutges civils no tindrien competència per conèixer qüestions penals, laborals o administratives. No obstant, a la pràctica no és del tot així, donat que poques vegades es donen casos en què els fets es troben aïllats i es poden atribuir a una sola matèria. En conseqüència, és inevitable que a la realitat es donin supòsits en què l'òrgan jurisdiccional es veu obligat a resoldre qüestions les quals no són pròpies de la seva jurisdicció.

La primera classificació de les qüestions prejudicials a la qual es vol fer referència es troba fonamentada, precisament, en aquesta controvèrsia, en virtut de la qual s'atén a la naturalesa homogènia o heterogènia de la qüestió prejudicial respecte de la principal.

Són qüestions prejudicials *homogènies* aquelles per a la resolució de les quals “és necessari aplicar una norma pertanyent a la mateixa branca del Dret que regula l’assumpte principal del procés”⁵. La qüestió prejudicial versa sobre una matèria de la mateixa naturalesa que la qüestió principal, de forma que pertanyen al mateix ordre jurisdiccional.

En canvi, són qüestions prejudicials *heterogènies* les quals, per ser resoltes, “necessiten l’aplicació de normes substantives diferents de les que són objecte d’aplicació en el procés principal”⁶. La qüestió prejudicial i la qüestió principal pertanyen a diferents ordres jurisdiccionals.

En tant que l’objecte d’aquest estudi són les qüestions prejudicials que sorgeixen en el procés civil, la qüestió prejudicial serà homogènia quan la seva resolució tan sols precisi de normes civils, mentre que serà heterogènia quan la seva resolució depengui de l’aplicació de normes de caràcter administratiu, social o penal.

Convé destacar que aquesta classificació és causada per la falta de consens en la doctrina. Part d’aquesta s’inclina per limitar el concepte de qüestió prejudicial a aquelles que requereixen del coneixement d’un ordre jurisdiccional diferent del qual tracta l’assumpte principal, constituint un element definitori de la qüestió prejudicial. D’aquesta forma, les qüestions que versen sobre una matèria d’igual naturalesa que la de la qüestió principal, no tindrien caràcter prejudicial, assimilant-les molts autors a les qüestions incidentals. En canvi, altres autors inclouen no només les qüestions prejudicials que plategen temes de diferent ordre jurisdiccional del de la qüestió principal (qüestions prejudicials heterogènies), sinó també aquelles que tenen la mateixa naturalesa que la qüestió principal (qüestions prejudicials homogènies), tractant-se d’una mera classificació i no d’un element distintiu.

⁵ Valbuena González, F., *Las Cuestiones Prejudiciales en el Proceso Penal*, Valladolid: Editorial LEX NOVA, 2004, p. 301.

⁶ Valbuena, *Las Cuestiones Prejudiciales en el Proceso Penal*, cit., p. 301.

Si bé és cert que fins fa relativament poc el nostre ordenament jurídic no contemplava cap supòsit de prejudicialitat homogènia, la nova LEC del 2000, al seu art. 43, preveu la prejudicialitat civil. D'aquesta forma es pot entendre que, d'alguna manera, reconeix aquest tipus de qüestions prejudicials, ratificant que la matèria prejudicial “no perd el seu caràcter en funció de la igual o diferent naturalesa respecte la qüestió de fons”⁷.

En definitiva, sempre que es donin els elements definitoris anteriorment mencionats, la qüestió tindrà caràcter de prejudicial, independentment de la naturalesa de la qüestió prejudicial i de la qüestió principal, sent aquesta classificació irrellevant, en el sentit que “l'òrgan que resol la qüestió prejudicial no és un element a tenir en compte en la configuració de la prejudicialitat”⁸.

⁷ Rivero, *La Prejudicialidad en el Proceso Civil*, cit., p. 63.

⁸ Reynal, *La Prejudicialidad en el Proceso Civil*, cit., p. 78.

2.3. Sistemes de resolució: criteri no devolutiu i devolutiu

Els sistemes no devolutiu i devolutiu constitueixen els mecanismes que tradicionalment s'han utilitzat per resoldre les qüestions prejudicials i, consegüentment, determinar el seu tractament. A diferència de la classificació a la qual s'ha fet referència precedentment, aquests mètodes de resolució de la qüestió prejudicial en el procés civil es troben admesos unànimement per la doctrina.

La diferència entre les qüestions prejudicials no devolutives i devolutives rau en diversos aspectes. Amb la finalitat de fer una exposició més sistemàtica i ordenada, els dividim de la següent forma.

2.3.1. *En relació a l'òrgan encarregat de resoldre la qüestió prejudicial*

En virtut del criteri no devolutiu, l'òrgan encarregat de resoldre la qüestió principal és el mateix front el qual es tramita el procés principal, encara que el tema sobre el qual tracti la qüestió prejudicial pertanyi a un ordre jurisdiccional diferent i, per tant, no correspongui al seu àmbit competencial. En el sentit de l'art. 10 LOPJ, el legislador autoritza a cada ordre jurisdiccional per conèixer d'assumptes que no li estiguin atribuïts privativament (als sols efectes prejudicials). El jutge que coneix de la qüestió principal no només resoldrà sobre aquesta, sinó que també resoldrà les qüestions prejudicials que se li presentin al llarg del procés, tant homogènies com heterogènies, sense necessitat de remetre-la al tribunal competent.

Aquesta solució respon al principi de col·laboració jurisdiccional, consistent en què "l'òrgan que coneix de la qüestió principal decideix sobre la qüestió prejudicial, atribuint-se per tant unes funcions que no li correspondrien si la qüestió prejudicial no fos tal i es conegués com a qüestió principal en un procés"⁹.

⁹ Lledó Yagüe, F. *et al.*, *Comentarios a la nueva Ley de Enjuiciamiento Civil*, Madrid: Dykinson, 2000, p. 89.

En aquest sentit, les qüestions prejudicials no devolutives “es troben en l’òrbita jurisdiccional i competencial que correspon a la qüestió principal, la qual cosa pot donar lloc a l’assumpció per part de l’òrgan que tramita el procés civil de funcions que no li correspondrien si el problema prejudicial es ventilés amb independència del principal”¹⁰.

En general, la doctrina considera que el sistema no devolutiu s’ajusta més al principi d’unitat jurisdiccional, donat que autoritza al mateix òrgan jurisdiccional que tramita el procés civil entrar a resoldre la qüestió prejudicial. Reynal, citant a Picó i Junoy (1997), assenyala que amb la resolució de la qüestió prejudicial de forma no devolutiva “es garanteix el respecte, no només a la independència dels Jutjats i Tribunals, sinó també a la seva submissió exclusiva a la Llei, aspectes que [...] integren el contingut de la garantia constitucional del Jutge predeterminat per la Llei”¹¹.

En canvi, en virtut del criteri devolutiu, la qüestió prejudicial no serà decidida pel mateix òrgan jurisdiccional que coneix del procés civil on ha sorgit aquesta, sinó que serà resolta en un altre procediment per l’òrgan que hagués estat competent per fer-ho si la qüestió s’hagués plantejat com a principal.

Aquest supòsit respon al principi de separació jurisdiccional. En definició de Lledó *et al.* consisteix en què “la qüestió prejudicial ha de referir-se a l’òrgan corresponent en l’ordre jurisdiccional al qual la qüestió prejudicial pertany per la seva naturalesa”¹².

¹⁰ Reynal, *La Prejudicialidad en el Proceso Civil*, cit., p. 86.

¹¹ Reynal, *La Prejudicialidad en el Proceso Civil*, cit., p. 109.

¹² Lledó *et al.*, *Comentarios a la nueva Ley de Enjuiciamiento Civil*, p. 88.

2.3.2. En relació a la suspensió o no del procés principal

Mentre les qüestions prejudicials no devolutives no comporten la suspensió del procés on s'enjudicia la qüestió principal, les qüestions prejudicials devolutives, sí.

En el primer cas, el procés principal segueix el seu curs i, paral·lelament, es resol la qüestió prejudicial, en el sentit que les qüestions prejudicials no devolutives “poden coexistir amb el curs normal del procés per ser la seva resolució també competència del jutge que està coneixent de l'assumpte principal”¹³.

El fet que l'òrgan jurisdiccional civil sigui el mateix que resol la qüestió prejudicial evita la suspensió del procés principal, donant un major compliment a l'art. 24.2 CE, el qual garanteix un procés públic “sense dilacions indegudes”. Com a conseqüència d'aquesta menor duració del procés “s'afavoreix la reducció de les despeses processals i la prompta obtenció d'una resolució sobre el fons de l'assumpte plantejat”¹⁴, donant compliment a la garantia constitucional de la tutela judicial efectiva.

En canvi, les qüestions prejudicials devolutives impedeixen la continuïtat del litigi principal fins que siguin resoltes per l'òrgan jurisdiccional competent al qual s'ha traslladat la qüestió. Aquesta espera es tradueix en la suspensió de les actuacions civils. Per tal que aquesta paralització tingui sentit i es trobi justificada, es requereix l'existència d'un procediment on es discuteixi la qüestió prejudicial com a principal. És a dir, és necessari que el procediment es trobi pendent. Aquest mecanisme presenta l'inconvenient de dificultar la rapidesa en la tramitació dels processos. Aquesta dilació, no obstant, no es considera indeguda en tant que la suspensió estigui motivada i justificada, de forma que no s'estaria vulnerant la garantia constitucional.

Amb tot, les qüestions prejudicials no devolutives també són denominades per la doctrina “no suspensives” i, les devolutives, “suspensives”. Devolutivitat i suspensió sempre van agafades de la mà, sense que una pugui donar-se sense l'altra.

¹³ Morcillo Moreno, J. *Teoría y práctica de las cuestiones prejudiciales en el ámbito del derecho administrativo: Las posibles contradicciones entre resoluciones de distintos órdenes jurisdiccionales*, Madrid: LA LEY, 2007, p. 52.

¹⁴ Reynal, *La Prejudicialidad en el Proceso Civil*, cit., pp. 112 i 113.

2.3.3. En relació a la rellevància de la qüestió prejudicial sobre la qüestió principal

Anteriorment s'ha fet referència al criteri lògic i s'ha aclarit que, al nostre entendre, aquest no és un element definitori de totes les qüestions prejudicials, sinó només de les devolutives. En aquest sentit, les qüestions prejudicials no devolutives es caracteritzen pel fet que la influència de la decisió de la qüestió prejudicial no resulta imprescindible sobre la qüestió principal. Es tracta de supòsits en què la qüestió prejudicial no influeix sobre el contingut de la resolució de la qüestió principal, motiu pel qual el jutge civil pot prescindir d'aquesta.

No obstant, quan la resolució de la qüestió prejudicial esdevé imprescindible per resoldre sobre el fons de la qüestió principal, condicionant el sentit de la resolució, es considera més convenient que s'enjudiciï per l'òrgan a qui correspondria la competència en cas que la qüestió s'hagués plantejat com a principal, donada la transcendència de l'assumpte prejudicial. A tal efecte, l'element que justifica les qüestions prejudicials devolutives és "la rellevància que la resolució d'aquest problema exerceix en la solució de la qüestió principal del plet civil"¹⁵.

Cal apuntar que els supòsits en què la qüestió prejudicial resulta imprescindible per determinar el sentit de la resolució de la qüestió principal són impossibles de preveure, donat que no depèn únicament del vincle entre les qüestions, sinó que hi intervenen altres factors propis del procés civil on s'han suscitat.

¹⁵ Reynal, *La Prejudicialidad en el Proceso Civil*, cit., p. 89.

2.3.4. En relació als efectes de la resolució de la qüestió prejudicial

La decisió sobre les qüestions prejudicials no devolutives, en tant que són resoltes pel mateix jutge que coneix de l'assumpte principal, serà *incidenter tantum*, és a dir, als sols efectes prejudicials, en el sentit que els efectes es limiten al procés principal on ha sorgit. Essencialment, “la raó per la qual es priva a la resolució de la matèria prejudicial de l'eficàcia de cosa jutjada té fonament en el principi de la seguretat jurídica processal”¹⁶.

El problema que es presenta en aquests casos, on la decisió de la qüestió prejudicial no té transcendència fora de l'àmbit del procés civil on s'ha suscitat, és que queda oberta la possibilitat que la qüestió prejudicial sigui enjudiciada posteriorment a títol de principal front el jutge competent per raó de la matèria, gaudint efecte de cosa jutjada i podent ser resolta en un sentit diferent al de la qüestió prejudicial. D'aquesta forma, la restricció de l'àmbit de la cosa jutjada podria donar lloc a sentències contradictòries. No obstant, gran part de la doctrina considera que “els inconvenients d'aquesta extensió serien majors que els beneficis que podrien derivar-se”¹⁷.

En canvi, en el cas de la prejudicialitat devolutiva, la resolució de la qüestió prejudicial, la qual es produeix en via principal i és adoptada pel jutge competent *ratione materiae*, tindrà plenitud d'efectes. I és que, com assenyala Morcillo, “només gaudeixen del valor de cosa jutjada aquelles decisions dictades pels òrgans jurisdiccionalment competents”¹⁸. D'aquesta forma s'elimina el risc de posteriors sentències contradictòries sobre uns mateix fets, donada la impossibilitat de tornar a plantejar-los en un procés posterior.

En qualsevol cas, el règim que preval és el no devolutiu i, només a títol excepcional, i en els supòsits i circumstàncies que regula la pròpia LEC, s'aplicarà el criteri devolutiu.

¹⁶ Rivero, *La Prejudicialidad en el Proceso Civil*, cit., p. 104.

¹⁷ Reynal, *La Prejudicialidad en el Proceso Civil*, cit., p. 505.

¹⁸ Morcillo *Teoría y práctica de las cuestiones prejudiciales*, cit., p. 51.

2.4. Aspectes legals

Dit el precedent, l'art. 10 LOPJ introdueix per primera vegada la regla general sobre el tractament de la prejudicialitat:

1. A los solos efectos prejudiciales, cada orden jurisdiccional podrá conocer de asuntos que no le estén atribuidos privativamente.
2. No obstante, la existencia de una cuestión prejudicial penal de la que no pueda prescindirse para la debida decisión o que condicione directamente el contenido de ésta determinará la suspensión del procedimiento mientras aquélla no sea resuelta por los órganos penales a quienes corresponda, salvo las excepciones que la ley establezca.

Al primer apartat, el legislador estableix amb caràcter general el sistema no devolutiu o principi de col·laboració jurisdiccional. No obstant, al següent apartat estableix una excepció respecte la prejudicialitat penal, en la qual regeix el criteri devolutiu o principi de separació jurisdiccional. Sota determinats requisits, quan sorgeixi una qüestió prejudicial penal en el marc d'un procés, aquest s'haurà de suspendre fins que l'òrgan competent resolgui la qüestió.

Donada la regulació incompleta de la LOPJ respecte la prejudicialitat, aquesta es veu subsanada i ampliada per la LEC del 2000. Tal i com disposa a la seva Exposició de Motius, en aquesta Llei, la prejudicialitat es regula de forma unitària, a diferència de la regulació "dispersa i imprecisa" que contenia la LEC del 1881. No obstant aquesta regulació "unitària", la pròpia LEC s'encarrega de dividir les qüestions prejudicials segons el seu contingut o naturalesa, diferenciant entre penals (arts. 40 i 41), no penals (art. 42) i civils (art. 43).

L'art. 40 contempla la qüestió prejudicial penal sorgida al procés civil. El precepte estableix, d'una banda, el deure que té el tribunal civil de posar en coneixement del Ministeri Fiscal els fets que ofereixin aparença de delictes o falta perseguible d'ofici els quals es posin de manifest en el procés civil. Per una altra, estableix la regla general de la no devolució i, per tant, la no suspensió del procés civil, condicionant aquesta a la concurrència d'unes determinades circumstàncies.

En aquest sentit, Marín *et al.* afirmen que:

“La LEC ha optat per un tractament de la qüestió que difereix —encara que, naturalment, no ho contradiu— del que deriva de l’article 10.2 LOPJ, ja que la literalitat d’aquest últim porta a pensar en la suspensió del judici civil com a regla, amb les excepcions que les lleis estableixin, mentre que la dicció de l’article 40 LEC porta a pensar en l’excepcionalitat de la suspensió”¹⁹.

En qualsevol cas, la prejudicialitat penal s’abordarà a l’apartat següent i de forma independent, donat que és l’objecte d’aquest estudi.

L’art. 42 tracta les qüestions prejudicials heterogènies no penals que poden sorgir en el procés civil. Donat que els temes de naturalesa penal i civil tenen la seva pròpia regulació, es dedueix que aquest precepte estaria fent referència a aquells temes d’ordre laboral i contenciós-administratiu. L’article determina, com a regla general, el règim no devolutiu. Serà el propi jutge civil qui, als sols efectes prejudicials, resoldrà les qüestions prejudicials que, per raó de la matèria, estarien atribuïdes als tribunals dels ordres contenciós-administratiu o social. L’apartat tercer contempla una excepció, la qual obre la porta al règim devolutiu, sota la concurrència d’una sèrie de condicions. En aquests casos es procedirà a la suspensió de les actuacions civils, quedant el jutge civil vinculat per la decisió dels òrgans competents.

Per últim, l’art. 43 contempla les denominades qüestions prejudicials homogènies. Es tracta de la prejudicialitat civil. En aquest cas, el legislador preveu tres mecanismes de resolució. Amb caràcter preferent als criteris no devolutiu i devolutiu haurà d’intentar-se l’acumulació de processos. Només en cas que aquesta no fos possible, serà necessari recórrer als criteris de resolució tradicionals als quals venim fent referència. La regla general que s’observa del redactat del precepte és la no devolució. Només en determinats supòsits i de forma excepcional, s’aplicarà el règim devolutiu.

¹⁹ Marín Castán, F. *et al.*, *Comentarios a la Ley de Enjuiciamiento Civil*, València: Tirant lo Blanc, 2015, p. 373.

3. LA PREJUDICIALITAT PENAL EN EL PROCÉS CIVIL

Concloua l'anàlisi de la teoria general de les qüestions prejudicials que sorgeixen en el procés civil, passem a analitzar el que realment és objecte d'aquest estudi: la prejudicialitat penal. Aquest tipus de qüestions prejudicials en concret han estat objecte d'una pluralitat d'estudis. El debat principal rau en si les qüestions prejudicials penals poden ser resoltes pel mateix tribunal civil que coneix del litigi principal (sistema de resolució no devolutiu) o si, per contra, es requereix la suspensió de les actuacions civils per tal que la qüestió sigui resolta com a principal pel tribunal penal en un procés autònom (sistema de resolució devolutiu).

Convé ressaltar que els elements que identifiquen una qüestió prejudicial penal són els mateixos que es reconeixen a qualsevol tipus de qüestió prejudicial, anteriorment exposats. A mode de recordatori:

1. Que el tema penal no formi part de la qüestió principal que s'està enjudiciant en el procés civil.
2. Que la decisió sobre la qüestió prejudicial penal es produeixi amb caràcter previ a la principal.
3. Que el tema penal sigui idoni per ser objecte d'un procés autònom i sigui susceptible de ser resolt amb efecte de cosa jutjada. "El que en un procés penal pugui constituir l'objecte i ser resolt amb efecte de cosa jutjada consisteix en si uns fets són plenament il·lícits i tenen un subjecte responsable"²⁰.

Tal com s'ha assenyalat anteriorment, la regulació respecte la prejudicialitat penal parteix del principi de la no suspensió del procediment civil pel sol fet que es tramitin diligències penals per un delicte, condicionant aquesta a la concurrència de determinades circumstàncies.

Als apartats que segueixen s'analitzen les qüestions prejudicials penals segons sorgeixin al llarg del procés declaratiu, executiu o de revisió.

²⁰ Reynal, *La Prejudicialidad en el Proceso Civil*, cit., p. 128.

3.1. La prejudicialitat penal en el procés declaratiu

3.1.1. Criteris per determinar el sistema de resolució: no devolutiu i devolutiu

Tradicionalment el principi de preferència del procés penal sobre el civil venia manifestant-se en la prioritat de la devolutivitat de les qüestions prejudicials penals suscitades durant el curs del procés civil. En aquest mateix sentit semblava referir-se l'art. 362 de la LEC del 1881, així com l'art. 10.2 LOPJ. No obstant, la LEC del 2000 ha intentat donar solució als problemes interpretatius que suscitaven aquests preceptes, assentant com a regla general la no devolutivitat i evitant així suspensions injustificades i dilacions indegudes dels processos civils.

El legislador espanyol ha optat per una combinació d'ambdós sistemes, si bé ha atorgat prevalença al sistema no devolutiu de prejudicialitat de forma que, com a regla general, serà el jutge civil qui tindrà competència per conèixer d'assumptes penals que no li hagin estat atribuïts expressament, als sols efectes prejudicials. Aquest sistema ha estat reconegut pel propi Tribunal Constitucional i en aquest sentit es pronuncia a la STC 278/2000, de 27 de novembre del 2000, FJ 6:

“... en los asuntos que hemos denominado complejos (es decir, en aquellos en los que se entrecruzan instituciones integradas en sectores del Ordenamiento cuyo conocimiento ha sido legalmente atribuido a órdenes jurisdiccionales diversos) es legítimo el instituto de la prejudicialidad no devolutiva, cuando el asunto resulte instrumental para resolver la pretensión concretamente ejercitada y a los solos efectos de ese proceso, porque no existe norma legal alguna que establezca la necesidad de deferir a un orden jurisdiccional concreto el conocimiento de una cuestión prejudicial y corresponde a cada uno de ellos decidir si se cumplen o no los requerimientos precisos para poder resolver la cuestión, sin necesidad de suspender el curso de las actuaciones, siempre y cuando la cuestión no esté resuelta en el orden jurisdiccional genuinamente competente”.

Amb tot, partint de la no devolutivitat, la LEC fixa les circumstàncies específiques que han de concórrer per tal que la qüestió prejudicial penal es resolgui mitjançant el règim devolutiu, tenint en compte que aquest està pensat per a una utilització a títol excepcional. Només quan s'identifiquin les condicions necessàries per la devolutivitat es podrà determinar, per exclusió, quan la qüestió es regeix pel criteri no devolutiu. En cas que l'òrgan jurisdiccional civil constati l'absència d'alguna d'aquestes circumstàncies, la qüestió prejudicial serà resolta mitjançant el criteri no devolutiu. Precisament per aquest motiu, primer cal analitzar les condicions que s'han de donar per determinar si la qüestió prejudicial penal es pot regir pel sistema devolutiu.

El segon apartat de l'article 40 és l'encarregat d'establir aquestes circumstàncies. Dit això, els requisits per determinar una qüestió prejudicial penal devolutiva, amb la consegüent suspensió de les actuacions civils, són els següents.

1) Que els fets que es posin de manifest en el procés civil ofereixin aparença delictiva.

Serà el mateix jutge civil qui valorarà si concorre o no aquesta circumstància, d'acord a les normes de Dret penal. L'expressió "aparença delictiva" generava dubtes en quant a la seva interpretació ja que, des d'un punt de vista restrictiu, feia referència únicament a aquelles conductes tipificades al Codi Penal (en endavant CP) com a delictes i no de mera falta. En canvi, des d'una interpretació àmplia, es considerava que feia al·lusió a fets constitutius tant de delictes com de falta. No obstant, la Ley Orgánica 1/2015, de 30 de marzo, por la que se modifica la Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal, va derogar el Llibre III del Codi, relatiu a "les faltes i les seves penes", i va introduir el concepte de delictes lleus. Per tant, actualment, aquest dubte interpretatiu deixa de tenir rellevància, ja que el Codi Penal només distingeix entre delictes greus, delictes menys greus i delictes lleus.

2) Que els fets d'aparença delictiva fonamentin les pretensions de les parts en el procés civil.

Els fets que fonamenten la qüestió prejudicial han de ser rellevants en el procés civil en el qual s'han plantejat. En aquest sentit, no qualsevol fet que ofereixi aparença delictiva en el procés civil es regirà pel criteri devolutiu, sinó que aquells fets que no fonamentin les pretensions de les parts quedaran exclosos d'aquest supòsit i, per tant, no seran causa de suspensió del curs del procés. Serà el jutge civil qui examinarà si els fets d'aparença delictiva constitueixen fets fonamentals de les parts en el procés.

Marín *et al.* apunten que el terme pretensions s'utilitza:

“... amb un significat equivalent a peticions o posicions de les parts, i no en el sentit tècnic de pretensió, el qual només afecta al demandant o al demandant en reconvençió; la prejudicialitat penal per aquesta causa no està limitada a la part actora i molt bé pot referir-se a fets al·legats a la contestació com impositius o extintius de l'acció”²¹.

3) Que la resolució de la qüestió prejudicial sigui rellevant en la qüestió principal.

Una altra de les característiques que ha de concórrer per tal que la qüestió prejudicial penal sigui devolutiva exigeix que la decisió del tribunal penal sobre la qüestió prejudicial tingui influència decisiva en la resolució de l'assumpte civil. No es tracta d'un requisit típic únicament de les qüestions prejudicials penals, sinó que es tracta d'un element definitori de totes les qüestions prejudicials devolutives, al qual hem vingut fent referència al llarg de l'estudi. Serà el propi tribunal civil qui apreciarà la rellevància que la resolució de la qüestió prejudicial penal pugui tenir sobre l'assumpte civil, en el sentit que haurà de decidir si el tema penal condicionarà o no el seu pronunciament respecte la qüestió principal. En cas que el jutge civil arribi a la conclusió que pot prescindir del tema prejudicial per no afectar al contingut de la sentència del plet civil, no podrà parlar-se d'influència decisiva i, consegüentment, la qüestió prejudicial penal es regirà pel criteri no devolutiu.

²¹ Marín *et al.*, *Comentarios a la Ley de Enjuiciamiento Civil*, cit., p. 374.

En aquest sentit es pronunciava la SAP de Barcelona 37/2015, de 30 de gener de 2015, FD 2:

La prejudicialidad penal que origina la suspensión del proceso civil, como ya ha dicho esta Audiencia en anteriores resoluciones (1.6.2007 o 7.6.2011), sólo opera cuando existe una íntima conexión entre el objeto de éste y la cuestión penal, bien porque el objeto del pleito civil dependa directamente de la decisión que adopte la Jurisdicción penal bien porque verse sobre un determinado hecho que, sin ser debatido en aquél, tenga influencia determinante en el Fallo de modo que la decisión en el pleito civil venga condicionada directa y necesariamente por el contenido de aquella, puesto que, fuera de estos supuestos no procede la suspensión del proceso civil, interpretación también recogida en la STS 31.3.1992, que razona que se exige que verse el proceso penal sobre un hecho que ejerza tal influencia en la resolución del pleito que haga imposible el fallo de la cuestión civil sin ser conocida antes la decisión que se dicte en la vía criminal, imponiéndose una interpretación restrictiva de tales circunstancias configuradas en los preceptos legales como requisitos ineludibles para su apreciación, que no pueden entenderse en sentido absolutamente lato, sino por contra, y en cuanto supone una suspensión del proceso, en sentido absolutamente restringido debiendo valorarse su concurrencia en el contexto de la acción ejercitada en la demanda, y en relación al *petitum* y *causa petendi* que integran la misma, en tanto la finalidad la norma en cuestión que se evite la división de la continencia de la causa y la posibilidad de resoluciones contradictorias entre las sentencias de uno y otro tribunal.

En definitiva, “quan la causa penal tingui merament un valor accessori dins l’enjudiciament del procés civil, no podrà acordar-se la suspensió”²². Per tant, si el que resol la causa penal pendent resulta irrellevant als efectes de resoldre l’assumpte civil, no es podrà estimar que concorren els pressupòsits per estimar la suspensió per prejudicialitat penal.

²² Xiol Ríos, J.A., *Enjuiciamiento Civil. Comentarios y Jurisprudencia. Ley 1/2000, de 7 de enero*, Editorial Jurídica Sepín, 2008, p. 355.

4) Existència d'una causa criminal.

Per tal que la qüestió prejudicial es regeixi d'acord al criteri devolutiu, es requereix que sobre els fets d'aparença delictiva que fonamenten les pretensions de les parts en el procés civil, els quals són imprescindibles per resoldre sobre la qüestió principal, existeixi causa criminal pendent. Aquesta tasca de verificació correspon al jutge civil. Convé ressaltar que és irrellevant com s'hagi incoat la causa penal, en el sentit que “opera no només quan com estableix l'apartat 1 de l'article el jutge civil posa en coneixement del Ministeri Fiscal un fet que ofereixi aparença de delictes perseguible d'ofici, sinó també quan la causa penal s'inicia per querella o denúncia d'alguna de les parts, que sol ser la forma més freqüent a la pràctica”²³. Tanmateix, també és indiferent per acordar la devolutivitat el moment temporal en què s'hagi incoat la causa criminal (anterior o simultani al procés civil), així com la fase processal de tramitació en què es trobi el procés penal (fase d'instrucció o fase d'enjudiciament).

Exposades les circumstàncies que han de concórrer per tal que la qüestió prejudicial penal tingui caràcter devolutiu, és precís aclarir, una vegada més, que la manifestació de fets que ofereixen aparença delictiva en un procés civil no sempre implica l'existència d'una qüestió prejudicial penal devolutiva, sinó al contrari. No obstant, el legislador ha optat per determinar la no devolutivitat partint d'aquells supòsits en què no es donen les condicions necessàries per aplicar el règim devolutiu. En conseqüència, el règim no devolutiu s'aplicarà per contraposició al règim devolutiu, bé quan els fets d'aparença delictiva no fonamentin les pretensions de les parts en el procés civil, o bé quan el tema prejudicial no sigui imprescindible per resoldre sobre l'assumpte civil.

Quan la qüestió prejudicial penal suscitada en el procés civil es resol mitjançant el règim no devolutiu i, per tant, no provoca la suspensió de les actuacions, aquesta és resolta pel mateix tribunal que coneix de la qüestió principal i coexistent a la tramitació del procés civil, la qual cosa significa que la resolució de la qüestió prejudicial penal es produirà d'acord a les normes processals de caràcter civil.

²³ Marín *et al.*, *Comentarios a la Ley de Enjuiciamiento Civil*, cit., p. 373.

3.1.2. La suspensió del procés civil

Determinar que una qüestió prejudicial penal ha de resoldre's a través del sistema devolutiu comporta, estrictament, la suspensió de les actuacions civils. Aquesta paralització ha de mantenir-se i no podrà aixecar-se fins que finalitzi el procés on es discuteix l'assumpte prejudicial en qualitat de principal.

Quan concorren els pressupòsits per a la suspensió del procediment civil, aquesta no es produeix de forma automàtica. L'apartat tercer de l'art. 40 LEC és l'encarregat de determinar quin és el moment processal per acordar la suspensió del procés civil. Segons el precepte, la suspensió de les actuacions civils s'acordarà una vegada el procés estigui pendent únicament de sentència, en el sentit que el transcurs ordinari del procés ha arribat al seu fi i es troba en el termini per dictar sentència, sense que quedi possibilitat de dur a terme diligències finals. D'aquesta forma, "es posposa la resolució a la conclusió del període probatori, i en el seu cas de les conclusions orals, ja que en aquell moment el Tribunal amb ple coneixement de causa resoldrà sense el risc que implica pronunciar-se sense considerar tots els elements del litigi"²⁴. Així, la suspensió es podrà acordar de forma més detallada, evitant suspensions injustificades i infundades.

La decisió d'acordar o denegar la suspensió de les actuacions civils per prejudicialitat correspon a l'òrgan jurisdiccional que les tramita. En aquest supòsit, on la qüestió prejudicial penal s'ha plantejat durant el procés declaratiu, és el tribunal d'instància qui ha de pronunciar-se sobre la suspensió d'aquest.

Cal apuntar que la suspensió s'ha d'acordar mitjançant auto, de forma que no és suficient una mera providència. Aquesta exigència implica que la resolució judicial ha d'estar suficientment motivada. L'òrgan jurisdiccional civil haurà de justificar si acorda o denega la suspensió en funció de si considera que concorren les condicions per aplicar el règim devolutiu o el no devolutiu, anteriorment analitzats. En cas que el jutge constati l'absència d'alguna o algunes circumstàncies que han de concórrer per a l'aplicació del sistema devolutiu, haurà de rebutjar la suspensió.

²⁴ Xiol, *Enjuiciamiento Civil*, cit., p. 356.

3.1.3. Els efectes de la suspensió per prejudicialitat

La suspensió per prejudicialitat té nombrosos efectes, els quals no entrarem a analitzar en detall, però sí veiem convenient fer una petita pinzellada.

Amb caràcter general, la suspensió del procés civil implica la paralització del curs de les actuacions del procés civil, la qual es produeix sense perjudici dels actes realitzats amb anterioritat, en el sentit que “no es genera cap canvi en la situació dels subjectes, en els fets al·legats per les parts, o en les proves ja practicades”²⁵. En aquests casos, la caducitat no opera, resultant d’aplicació l’art. 238 LEC, el qual exclou la caducitat quan el procés hagués quedat paralitzat per força major o per causa no imputable a la voluntat de les parts.

De forma excepcional, la suspensió del procés civil no impedeix la realització de determinats actes processals. Ha de tractar-se d’actes urgents i necessaris. Fora d’aquests supòsits, “els actes que realitzin el jutge i les parts durant el període en què el procés es trobi suspès no tenen eficàcia”²⁶.

La suspensió del procés no equival a la seva extinció o desaparició, de forma que segueix existint com a tal, encara que es trobi paralitzat. En conseqüència, “ha d’afirmar-se la subsistència de litispendència”²⁷.

Per últim, convé destacar que la suspensió del procés civil no influeix sobre la prescripció de l’acció civil.

²⁵ Reynal, *La Prejudicialidad en el Proceso Civil*, cit., p. 401.

²⁶ Reynal, *La Prejudicialidad en el Proceso Civil*, cit., p. 404.

²⁷ Reynal, *La Prejudicialidad en el Proceso Civil*, cit., p. 412.

3.1.4. L'aixecament de la suspensió

La suspensió s'alçarà pel Lletrat de l'Administració de Justícia. L'apartat sisè de l'art. 40 LEC contempla dos supòsits d'aixecament de la suspensió del procés civil. D'una banda, quan s'acrediti la terminació del judici criminal per sentència o auto de sobreseïment on s'enjudiciava el tema prejudicial en qualitat de principal. D'altra banda, quan aquest es trobi paralitzat per motiu que hagi impedit la seva normal continuació, "com pot ocórrer amb la rebel·lia de l'imputat o per una malaltia (mental o física) d'improbable curació, a mitjà termini, que impedeixi el sotmetiment a judici"²⁸. S'exigeix, per tant, que la paralització tingui una duració indefinida i incerta, en el sentit que s'ha de tractar de casos en què es desconeix si el motiu que impedeix la normal continuació del procés es donarà, o en el seu cas, quan es donarà.

D'acord al que disposa l'art. 41 LEC, contra la resolució del Lletrat de l'Administració de Justícia que acordi l'alçament de la suspensió es podrà interposar recurs directe de revisió.

L'apartat sisè de l'art. 787 LEC preveu un supòsit específic que permet aixecar la suspensió d'un procés civil per prejudicialitat penal en què s'investigui un delictes de suborn comès en l'avaluació dels béns de l'herència. El Lletrat de l'Administració de Justícia aixecarà la suspensió en quant els interessats, prescindint de l'avaluació impugnada, presentin un altre fet de comú acord, sense esperar que la causa finalitzi per resolució ferma.

²⁸ Xiol, *Enjuiciamiento Civil*, cit., p. 358.

3.1.5. Els efectes en el procés principal de la resolució de la qüestió prejudicial penal

La LEC només fa referència expressa als efectes que presenta la resolució de la qüestió prejudicial pel que respecta a les qüestions prejudicials administratives o laborals (art. 42 LEC), assenyalant la vinculació del tribunal civil a la decisió de la qüestió prejudicial per part de l'òrgan competent. No obstant, l'absència de tractament legal respecte la prejudicialitat penal no implica que aquests efectes no existeixin, sinó al contrari.

S'entén que, amb caràcter general, la resolució dictada en el procediment civil on l'assumpte prejudicial penal ha estat examinat a títol de principal, vincularà a l'òrgan jurisdiccional civil, sense que pugui entrar a conèixer sobre aquesta. El jutge civil haurà de resoldre en el mateix sentit que ho ha fet l'òrgan prejudicial.

Es considera que aquesta vinculació es deriva del propi sistema de resolució devolutiu, independentment del tipus de qüestió prejudicial de què es tracti. En conseqüència, la vinculació de l'òrgan jurisdiccional civil a la decisió de la qüestió prejudicial penal es troba condicionada a la concurrència de dues circumstàncies. D'una banda, que la resolució de la qüestió prejudicial penal tingui aptitud per desplegar efecte de cosa jutjada. D'altra banda, que la resolució d'aquesta condicioni al tribunal civil, en el sentit que contingui una solució que doni resposta al tema prejudicial que ha estat plantejat en el procés civil.

3.1.6. Règim d'impugnació contra la resolució sobre suspensió

L'art. 41 LEC estableix els recursos contra la resolució sobre suspensió de les actuacions per prejudicialitat penal, distingint en funció si l'òrgan jurisdiccional civil decideix acordar o denegar la suspensió.

Contra la resolució que denegui la suspensió de l'assumpte civil es podrà interposar recurs de reposició, d'acord al disposat als arts. 451 a 454 LEC, i mai d'apel·lació. Donat que es tracta d'un recurs no devolutiu, serà resolt pel mateix òrgan jurisdiccional que ha dictat la resolució impugnada. Aquest podrà bé confirmar l'auto que denegava la suspensió, o bé revocar-lo i acordar la suspensió. En cas que la resolució del recurs de reposició ratifiqui la no suspensió de les actuacions, la LEC deixa oberta la possibilitat a tornar-la a plantejar més endavant, assenyalant que "La solicitud de suspensión podrá, no obstante, reproducirse durante la segunda instancia y, en su caso, durante la tramitación de los recursos extraordinarios por infracción procesal o de casación".

En canvi, contra l'auto que acordi la suspensió, es donarà recurs d'apel·lació, el qual haurà de substanciar-se d'acord a l'establert als arts. 455 a 465 LEC. Es tracta d'un recurs devolutiu, de forma que el recurs serà resolt per un òrgan civil diferent i jeràrquicament superior a l'òrgan que ha acordat la suspensió. Una vegada esgotada aquesta via, contra els autos dictats en apel·lació ratificant la suspensió, es donarà recurs extraordinari per infracció processal.

3.1.7. Un supòsit especial de prejudicialitat penal: la falsedat documental

L'apartat quart de l'art. 40 fa referència a un supòsit especial de la prejudicialitat penal. Es tracta de les qüestions prejudicials penals que tenen per objecte la falsedat documental. Per tal que la falsedat documental sigui objecte de tractament especial, cal que aquesta consisteixi en la falsedat penal, no en la falsedat civil i, per tant, es trobi tipificada com a delictes al Codi Penal. Convé assenyalar que amb aquest tipus de qüestions prejudicials no es pretén posar en dubte l'autenticitat dels fets que figuren al document, sinó la falsedat del document que recull aquests fets, entès com a instrument o material de suport.

La qüestió prejudicial sobre falsedat documental s'ha d'interpretar en relació a l'art. 40 LEC. En concret, els primers dos apartats són aplicables també a la prejudicialitat per falsedat documental.

El tractament especial que la LEC atorga a les qüestions prejudicials que tenen per objecte la falsedat documental és en relació, bàsicament, al moment temporal en què s'ha de donar la suspensió del procés civil. Les condicions per determinar la devolutivitat o la no devolutivitat coincideixen amb les anteriorment citades. No obstant, és convenient fer una aproximació específica pel cas concret. Els requisits que han de concórrer per tal que la prejudicialitat sobre falsedat documental es regeixi pel sistema devolutiu són els següents:

- 1) Que la falsedat documental consisteixi amb alguna de les conductes tipificades com a delictes als arts. 390 a 399 CP.
- 2) Que la falsedat afecti a un document en què les parts fonamentin les seves pretensions.
- 3) Que es tracti de documents decisius per resoldre sobre el fons de l'assumpte.
- 4) Que s'acrediti la pendència de la causa criminal sobre falsedat documental.

En cas que el jutge civil constati l'absència d'algun d'aquests requisits, la qüestió prejudicial serà resolta mitjançant el criteri no devolutiu.

Pel cas de presentar-se les condicions de devolutivitat, l'apartat quart de l'art. 40 preveu una particularitat que afecta a la suspensió del procés. Aquest estableix que la suspensió s'acordarà tan aviat com s'acrediti l'existència d'una causa criminal sobre el delictes de falsedat documental, sense que sigui necessari esperar que el procés estigui només pendent de sentència. Es tracta d'una excepció a la regla general que regula l'apartat tercer, el qual disposa que la suspensió s'acordarà només en el moment previ a dictar sentència.

Tot i que en aquest supòsit no es preveu expressament la forma que ha d'adoptar la resolució que acorda o denega la suspensió, per aplicació analògica de l'apartat tercer del mateix precepte, aquesta ha de consistir també en un auto, de manera que haurà d'estar suficientment motivada.

L'apartat cinquè del mateix precepte reconeix a la part afavorida pel document la possibilitat de renunciar a aquest, evitant així la suspensió del procediment civil o l'alçada d'aquesta, en cas que ja s'hagués efectuat. Les raons que motiven la renúncia són indiferents. Feta la renúncia, el document haurà de ser retirat dels autos, amb la finalitat que no pugui influir sobre la resolució final. L'òrgan jurisdiccional civil haurà de posar fi a la suspensió de les actuacions del procés civil.

Amb la finalitat d'evitar que es promoguin processos penals sense justificació o fonament, així com paralitzacions o retards indeguts, l'apartat setè de l'art. 40 assenyala que "Si la causa penal sobre falsedad de un documento obedeciere a denuncia o querrela de una de las partes y finalizare por resolución en que se declare ser auténtico el documento o no haberse probado su falsedad, la parte a quien hubiere perjudicado la suspensión del proceso civil podrá pedir en éste indemnización de daños y perjuicios". Cal apuntar que el legislador exclou els casos en què la incoació es degui a una acció del Ministeri Fiscal. Tanmateix, s'haurà de demostrar la relació de causalitat entre indemnització i perjudici. La indemnització es tramitarà d'acord al procediment de liquidació de danys i perjudicis, el qual es troba als arts. 712 i ss. de la pròpia LEC.

3.2. La prejudicialitat penal en el procés executiu

Les qüestions prejudicials penals que poden sorgir al llarg del procés d'execució es troben regulades als arts. 569 i 697 LEC. El primer és aplicable a qualsevol supòsit de prejudicialitat penal, mentre que el segon se circumscriu només a les execucions de béns hipotecats o pignorats.

D'una banda, l'art. 569 LEC regula l'aparició de qüestions prejudicials penals en l'execució forçosa amb caràcter general. Dins d'aquest precepte queden recollits tots aquells supòsits en què el procés d'execució ha estat incoat mitjançant qualsevol dels títols executius que preveu l'art. 517 LEC, quedant exclosa l'execució de béns hipotecats o pignorats, la qual té la seva pròpia regulació a l'art. 697 LEC.

Partint que la no devolutivitat és la regla general per resoldre qüestions prejudicials penals en execució, la concurrència de certes circumstàncies determinarà l'aplicació del règim devolutiu. Al tenor literal de l'article: "si se encontrase pendiente causa criminal en que se investiguen hechos de apariencia delictiva que, de ser ciertos, determinarían la falsedad o nulidad del título o la invalidez o ilicitud del despacho de la ejecución, el Tribunal que la autorizó, oídas las partes y el Ministerio Fiscal, acordará la suspensión de la ejecución".

L'AAP de Barcelona 116/2007, de 4 de setembre del 2007, RJ 2, es pronuncia en aquest sentit:

Conforme a reiterada doctrina, la regla general es que la sola pendencia de una querella o denuncia que guarda conexión con el proceso de ejecución no determinará la suspensión de la tramitación de éste, y la excepción es que la pendencia de un proceso penal en el que se enjuician hechos que pueden acarrear la "nulidad o falsedad del título o ilicitud del despacho", sí determinará la suspensión de la ejecución. [...]. Así, el artículo 569 es más concreto, no tan amplio como el artículo 40 LEC, dado que no es suficiente con que se dicte cualquier tipo de resolución judicial penal que tenga notoria influencia en el proceso civil, sino que es preciso que los hechos delictivos que se persiguen, caso de que sean cierto, comporten la falsedad o nulidad del título o la invalidez o

il·licitud del despacho de la ejecución. Es decir, se trata de un precepto más específico que el artículo 40, que es más genérico.

En cas que s'acordés la suspensió i la causa penal declarés la inexistència del fet o aquest no fos delictiu, l'apartat segon de l'article preveu una indemnització per danys i perjudicis, en els mateixos termes de l'art. 40.7 LEC.

L'instrument previst a l'apartat tercer de l'art. 569 LEC permet aixecar la suspensió civil en cas que el tribunal hagi entès que es tracta d'una qüestió prejudicial penal devolutiva. Es tracta de la possibilitat que es concedeix a l'executant de prestar caució suficient per respondre del que percebi i dels danys i perjudicis que l'execució produeixi a l'executat. No és que la qüestió prejudicial deixi de ser devolutiva, sinó que es tracta d'una via per impedir la suspensió de les actuacions. Aquesta "caució suficient" serà valorada pel propi tribunal que despatxa l'execució.

D'altra banda, l'art. 697 LEC fa referència a l'execució sobre béns hipotecats o pignorats. Es tracta d'una regulació bastant limitada. Recull les condicions que s'han de donar per tal que una qüestió prejudicial penal sorgida durant l'execució de béns hipotecats o pignorats es regeixin pel criteri devolutiu, remetent-se al disposat a l'art. 569 LEC.

Cap dels dos preceptes inclou en el seu redactat el moment processal en el qual l'òrgan jurisdiccional civil que tramita l'execució ha d'acordar o denegar la suspensió per prejudicialitat penal. Donat la impossibilitat d'aplicar per analogia l'art 40.3, per situar-se en un moment posterior a la sentència, "s'entén que el jutge pot dictar l'auto acordant o denegant la suspensió tan aviat com se li manifesti l'existència de la qüestió prejudicial penal, sigui quin sigui el moment processal en què es troben les actuacions executives"²⁹.

El legislador tampoc fa referència a la forma que ha d'adoptar la resolució judicial en què es decideix la suspensió de les actuacions executives per prejudicialitat penal. No obstant, aquesta llacuna legal es resol per analogia de l'art. 40.3 LEC, de forma que el jutge haurà de pronunciar-se mitjançant auto.

²⁹ Reynal, *La Prejudicialidad en el Proceso Civil*, cit., p. 368.

Tampoc al·ludeix expressament als recursos que poden plantejar-se contra l'auto del tribunal civil que acorda o denega la suspensió de les actuacions executives, de forma que s'aplica l'art. 41 LEC.

Tanmateix, no fa cap referència al moment en què s'ha d'aixecar la suspensió de les actuacions per prejudicialitat penal. La solució passa també per una aplicació analògica de l'art. 40.6 LEC.

3.3. La prejudicialitat penal en el procés de revisió

L'article encarregat de fer referència als supòsits de prejudicialitat penal que sorgeixen en el procés de revisió és el 514.4 LEC. La seva regulació consisteix en una remissió a la regulació de l'art. 40 LEC, el qual recull la prejudicialitat en l'àmbit del procés civil declaratiu. Per aplicació analògica d'aquest, s'entén que el moment processal adequat per tal que l'òrgan jurisdiccional civil encarregat de tramitar el procés de revisió acordi o denegui la suspensió de les actuacions, té lloc quan el procés es troba només pendent de sentència, amb l'excepció dels supòsits de qüestions prejudicials penals per falsedat documental, en què es permet la suspensió immediata. La forma que adoptarà la resolució judicial que acordi o denegui la suspensió serà la d'auto. L'aixecament de la suspensió de les actuacions per prejudicialitat penal suscidades durant el procés de revisió procedirà d'acord a l'art. 40.6 LEC.

Segons l'art. 509 LEC i conforme la LOPJ, la revisió civil se sol·licitarà al Tribunal Suprem o als Tribunals Superiors de Justícia. Al igual que en el procés d'execució, la LEC tampoc regula en aquest cas els mitjans d'impugnació que poden interposar-se contra l'auto que acorda o denega la suspensió. No obstant, en aquest cas no seria lògic aplicar per analogia el règim general de l'art. 41. En conseqüència, s'entén que “contra l'auto que acorda o denega la suspensió del procés de revisió per prejudicialitat, l'únic recurs viable és el recurs de reposició”³⁰.

³⁰ Reynal, *La Prejudicialidad en el Proceso Civil*, cit., p. 393.

4. JURISPRUDÈNCIA

4.1. Cas de no suspensió per prejudicialitat penal

S'analitza l'auto 249/2019 dictat per l'Audiència Provincial de Madrid (Secció 12^a), de 25 d'octubre, el qual resol el recurs d'apel·lació sobre prejudicialitat penal. Apareix com a part demandant – apel·lant “FIDERE GESTIÓN DE VIVIENDA, S.L.U” i, com demandada – apel·lada, la Sra. Inmaculada.

Amb data 8 d'octubre del 2018 es dictava auto pel Jutjat de 1ª Instància n° 70 de Madrid, el qual acordava la suspensió del procediment civil. Aquest Jutjat dictava auto d'aclariment amb data 5 de novembre del 2018, el qual ratificava l'auto precedent, estimant la qüestió de prejudicialitat penal.

La representació de “FIDERE GESTIÓN DE VIVIENDA, S.L.U” va interposar recurs d'apel·lació contra l'auto de data 08/10/2018, pel qual s'acordava la suspensió de les actuacions en via civil al considerar que les actuacions penals que s'estaven enjudiciant a les diligències prèvies n° 3441/14 podien tenir influència decisiva en la resolució de l'assumpte civil.

En el present cas, la suspensió s'havia plantejat després de plantejar-se la contestació de la demanda, havent sol·licitat la demandada la celebració de la Vista. Per aquest motiu, l'Audiència Provincial va arribar a la conclusió que la suspensió acordada abans de la celebració d'aquesta Vista era incorrecta, per no trobar-se en el supòsit de l'art. 40.4, ja que les diligències prèvies mencionades se seguien per possibles delictes de prevaricació administrativa, malversació de cabdals públics i frau, sense que la demandada hagués justificat que se seguissin per falsedat documental.

Així doncs, en aquest supòsit, calia atendre al que disposa l'art. 40.3 LEC, segons el qual la suspensió per prejudicialitat penal per existència de causa criminal en què s'investiguen fets la decisió dels quals pot tenir rellevància en la resolució sobre l'assumpte civil, haurà d'acordar-se una vegada el procediment estigui pendent únicament de sentència, qualificant l'actuació de la suspensió acordada de “prematura”.

Dit això, l'Audiència es pronuncia respecte la prejudicialitat penal, i ho fa remetent-se a anteriors pronunciaments en sentències com la de 20 de març del 2019, un supòsit que considera semblant:

Partiendo de la literalidad del art. 40 de la LEC y la jurisprudencia aplicable, la regla general es la no suspensión del proceso civil, salvo que exista causa criminal en la que se estén investigando, como hechos de apariencia delictiva, alguno o algunos de los que cabalmente fundamentan las pretensiones de las partes en el proceso civil y ocurra, además, que la sentencia que en éste haya de dictarse, pueda verse decisivamente influida por la que recaiga en el proceso penal. A tenor de lo expuesto, hace falta algo más que una querella admitida para que el procedimiento penal incida en el proceso civil, solo cuando estemos ante un supuesto que claramente puedan incluirse en las previsiones expresamente establecida, procede la suspensión del proceso civil. En este sentido, el art. 10.2 de la LOPJ (RCL 1985, 1578, 2635) establece que: “la existencia de una cuestión prejudicial penal, de la que no pueda prescindirse para la debida decisión o que condicione directamente el contenido de ésta, determinará la suspensión del procedimiento, mientras aquella no sea resuelta por los órganos penales o quienes corresponda, salvo las excepciones que la Ley establezca”, y el art. 40 de la LEC determina las diversas circunstancias que han de concurrir para acordar la suspensión de las actuaciones del proceso civil por prejudicialidad penal. En este precepto, se alude a la necesidad de que los hechos de apariencia delictiva fundamenten las pretensiones de las partes en el proceso civil o que la decisión del tribunal penal pudiera tener influencia decisiva en la resolución sobre el asunto civil. Ninguna de dichas circunstancias concurren en este supuesto litigioso, por lo que la suspensión fue debidamente denegada por el juez de instancia, ya que la decisión que se adopte en el proceso penal, en orden a la calificación de unos hechos como delito de prevaricación, malversación o fraude, no afectan a la decisión de la Sala sobre la cuestión civil a dilucidar, ni la resolución que se adopte en el ámbito del proceso penal va a tener una influencia decisiva para que esta Sala adopte una decisión sobre la extinción del arriendo controvertida, por lo que procede denegar la petición de suspensión por prejudicialidad penal interesada.

Per tot això, la sentència falla en el sentit de desestimar la qüestió de prejudicialitat penal, deixant sense efecte la suspensió acordada per l'auto de data 8 d'octubre del 2018, havent de continuar la tramitació del procediment civil fins que estigui pendent de sentència.

4.2. Cas de suspensió per prejudicialitat penal

L'auto 188/2009, dictat per l'Audiència Provincial de Palma de Mallorca (Secció 5^a), de 21 de setembre, resol el recurs d'apel·lació interposat per la part demandant – apel·lant “BALLESTER ESCOBAR BLAZQUEZ DE INVERSIONES PATRIMONIALES HOTEL'S, S.L.”, contra l'auto dictat pel Jutjat de Primera Instància n° 19 de Palma, en data 31 d'octubre del 2008, el qual disposava que: “S'acorda la suspensió de les actuacions d'aquest procediment, fins que s'acrediti que el judici criminal ha acabat o es troba paralitzat per motiu que hagi impedit la seva normal continuació”.

És objecte de controvèrsia determinar la procedència de la suspensió del procediment civil per prejudicialitat penal, la qual va ser acordada pel Jutjat de Primera Instància a petició de la part demandada – apel·lada “MINIM RESTAURACION, S.L.”.

El dia 28 de desembre del 2007, la part demandant va interposar una demanda, en la qual s'acumulava una acció de desnonament per falta de pagament de la renda, de la fiança i d'alguns subministres – despeses d'electricitat, aigua i telèfon –, amb una acció d'extinció del contracte d'arrendament per transcurs del termini pactat (un any), la qual és subsidiària.

Després de ser emplaçada, la demandada es va personar en les actuacions i va sol·licitar la suspensió per prejudicialitat penal pocs dies abans de la celebració del judici verbal, al·legant haver interposat una denúncia per estafa, apropiació indeguda i falsedat documental contra la part actora i els seus administradors mancomunats: el Sr. Juan Alberto y el Sr Camilo, la qual se seguia en el Jutjat d'Instrucció n° 2 de Palma.

La falsedat documental feia referència al document aportat com a contracte d'arrendament per l'entitat actora. A la demanda destaca com aspecte essencial que el termini pactat va ser de deu anys i no de un, com al·legava la part actora, i afegeix que aquesta pretén el desnonament aprofitant-se de les quantioses obres efectuades en el local per l'arrendatària.

Al mateix temps, però, entre les parts no es discuteix la quantia de la renda (1 800 € al mes). D'això resulta una situació peculiar: el procediment penal no influiria sobre el desnonament per falta de pagament (acció principal), però sí sobre l'acció subsidiària d'extinció per expiració del termini contractual. Així doncs, la prejudicialitat afecta a una de les accions interposades, però no a la restant. La qüestió és que no hi ha cap disposició legal que resolgui aquest supòsit.

És sabut que en matèria de prejudicialitat penal en un procés civil, la regla general és la no suspensió del procediment civil, excepte que existeixi causa criminal segons les condicions i requisits o circumstàncies que assenyala l'art. 40 de la LEC. En aquests casos, la suspensió només s'acordarà quan el procés estigui pendent només de sentència, d'acord a l'apartat tercer de l'article mencionat. No obstant, per excepció, l'apartat quart admet la suspensió del procediment sense esperar a la seva conclusió quan a jutge del tribunal civil el document pugui ser decisiu per resoldre sobre el fons de l'assumpte.

En el present cas, d'una banda és evident que cal ressaltar el caràcter restrictiu amb què s'ha d'interpretar la possibilitat de suspensió del procediment civil, i més quan, assenyala la sentència, la resolució recorreguda permetria a l'arrendatària seguir ocupant el bé immoble sense abonar la renda corresponent mentre duri la pendència de la causa penal, la qual cosa podria constituir una situació abusiva, més quan la quantia de la renda no és objecte de controvèrsia i ambdues parts reconeixen que és de 1800 € mensuals. D'altra banda, no hi ha dubte que en relació a la petició subsidiària es compleixen tots els requisits per procedir a la suspensió, donat que es presenten dos exemplars diferents d'un mateix contracte, amb una duració pactada diferent. És un supòsit que es pot subsumir clarament a l'art. 40.4 LEC, estimant que es tracta d'un document decisiu per resoldre sobre el fons de l'assumpte.

En conseqüència, desestima el recurs d'apel·lació i confirma l'auto recorregut, estimant inviable la continuació del procediment i ratificant la procedència de la suspensió de les actuacions del procés principal: tant de l'acció principal com de l'acumulada.

5. CONCLUSIONS

Al nostre entendre i després de l'exposat, la prejudicialitat es manifesta com una matèria que, no formant part de la qüestió principal i existint de forma independent a aquesta, ha de ser resolta de forma prèvia a la decisió de l'assumpte principal i ha de ser potencialment idònia per configurar-se com a principal en un procés autònom, així com per ser susceptible de desplegar efecte de cosa jutjada. Per consegüent, ni la igual o diferent naturalesa jurisdiccional ni la rellevància de la qüestió prejudicial respecte la qüestió principal determinen l'existència de la prejudicialitat, sinó la seva classificació en homogènies i heterogènies i els sistemes de resolució no devolutiu i devolutiu, respectivament.

Tant l'ordenament jurídic com la jurisprudència opten per una combinació d'ambdós sistemes, assentant la prevalença del sistema no devolutiu i condicionant l'aplicació del sistema devolutiu a la concurrència de determinades circumstàncies i únicament a títol excepcional. El sistema no devolutiu, inspirat en la col·laboració jurisdiccional, es troba associat a la no suspensió de les actuacions del procés principal i al coneixement *incidenter tantum* de la qüestió prejudicial, sent resolta pel mateix jutge i en el mateix procés que la qüestió principal. En canvi, en el sistema devolutiu, fonamentat en la separació jurisdiccional, la qüestió prejudicial és resolta com a principal en un procés autònom per l'òrgan competent *ratione materiae* i desplega efecte de cosa jutjada.

En la prejudicialitat penal en el procés civil, la regla general és que la sola pendència d'un procés criminal que guardi connexió amb el procés principal no determinarà la suspensió de la tramitació d'aquest, sinó que s'exigeix que es tracti d'uns fets d'aparença delictiva, els quals fonamentin les pretensions de les parts en el procés civil, així com que la decisió del tribunal penal pugui tenir influència decisiva en la resolució sobre l'assumpte civil.

La decisió sobre la suspensió del procés civil es produirà, amb caràcter general, quan aquest es trobi pendent únicament de sentència, atorgant la LEC un tractament especial a la prejudicialitat penal per falsedat documental i permetent que s'acordi la paralització de les actuacions tant aviat com s'acrediti que se segueix causa penal sobre aquest delictes.

La resolució judicial que acordi o denegui la suspensió adoptarà forma d'auto i serà acordada per l'òrgan jurisdiccional que tramita les actuacions del procés civil on s'ha suscitat la qüestió prejudicial penal. Aquest auto, el qual ha d'estar suficientment motivat, és recurrible. La pròpia LEC preveu expressament els mitjans d'impugnació a través dels quals es pot recórrer.

Una vegada es produeixi la terminació del procediment on s'enjudicia el tema prejudicial a títol de principal i el Lletat de l'Administració de Justícia aixequi la suspensió del procés civil, aquesta resolució vincularà a l'òrgan jurisdiccional civil, amb caràcter general.

En definitiva, concloem que l'institut de la prejudicialitat és una matèria complexa i controvertida, donat que hi concorren aspectes jurídics de diferent naturalesa i entren en joc diferents ordres jurisdiccionals.

En aquest sentit, si bé és cert que la LEC del 2000 va introduir una regulació més sistemàtica i completa que l'anterior, encara hi ha certs buits i silencis legals, donant peu a diverses interpretacions. Tant és així que fins i tot el propi terme de "prejudicialitat" avui dia no troba una definició unànime, sinó que admet múltiples accepcions.

Al llarg del seu estudi ens hem trobat amb la paradoxa que, si bé es tracta d'una matèria de vital importància, tal i com s'ha assenyalat en nombroses ocasions, la seva regulació encara manca de precisió. En conseqüència, caldria una regulació que eliminés les ambigüitats que existeixen respecte la prejudicialitat i resolgués totes les qüestions que poden sorgir respecte tal institució.

6. REFERÈNCIES

LEGISLACIÓ

Constitución Española. *Boletín Oficial del Estado*, 29 de diciembre de 1978, núm. 311.
Recuperat de <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1978-31229>.

España. Ley Orgánica 6/1985, de 1 de julio, del Poder Judicial, *Boletín Oficial del Estado*, núm. 157. Recuperat de <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1985-12666>.

España. Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal, *Boletín Oficial del Estado*, núm. 281. Recuperat de <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1995-25444>.

España. Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil, *Boletín Oficial del Estado*, núm. 7. Recuperat de <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2000-323>.

España. Real Decreto de 3 de febrero de 1881 por el que se aprueba el proyecto de reforma de la Ley Enjuiciamiento civil, *Boletín Oficial del Estado*, núm. 36. Recuperat de <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1881-813>.

España. Real Decreto de 14 de septiembre de 1882 por el que se aprueba la Ley de Enjuiciamiento Criminal, *Boletín Oficial del Estado*, núm. 260. Recuperat de <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1882-6036>.

DOCTRINA

- Lledó Yagüe, F., Sesma de Luis, P., San Román Moreno, J.R., Zorrilla Ruiz, M.M., *Comentarios a la nueva Ley de Enjuiciamiento Civil*, Madrid: Dykinson, 2000.
- Marín Castán, F., Medrano Sánchez, J.I., Arsuaga Cortázar, J., Fernández Vaquero, J.L., Marín Pareja, I., Maldonado Ramos, J., ..., i Carrasco García, F.A., *Comentarios a la Ley de Enjuiciamiento Civil*, València: Tirant lo Blanc, 2015.
- Morcillo Moreno, J. *Teoría y práctica de las cuestiones prejudiciales en el ámbito del derecho administrativo: Las posibles contradicciones entre resoluciones de distintos órdenes jurisdiccionales*, Madrid: LA LEY, 2007.
- Reynal Querol, N., *La Prejudicialidad en el Proceso Civil*. Barcelona: J.M. Bosch Editor, 2006.
- Rivero Hurtado, R.M., *La Prejudicialidad en el Proceso Civil. Medios procesales para la coherencia de sentencias dictadas en procesos con objetos conexos. Estudio comparado del Derecho español y chileno*. (Tesis doctoral). València: Universitat de València, 2015. Recuperat de <http://roderic.uv.es/bitstream/handle/10550/48105/TESIS%20DOCTORAL%20COMPLETA%2024-07-2015-PDF.pdf?sequence=2&isAllowed=y>.
- Valbuena González, F., *Las Cuestiones Prejudiciales en el Proceso Penal*, Valladolid: Editorial LEX NOVA, 2004.
- Xiol Ríos, J.A., *Enjuiciamiento Civil. Comentarios y Jurisprudencia. Ley 1/2000, de 7 de enero*, Editorial Jurídica Sepín, 2008.

JURISPRUDÈNCIA

Sentencia del Tribunal Constitucional 278/2000, de 27 de noviembre de 2000. Recuperat de https://insignis-aranzadidigital-es.are.uab.cat/maf/app/document?srguid=i0ad82d9b00000171e037b9d84aee13a7&marginal=RTC\2000\278&docguid=I224573f0fe9911db8e5f0000846fb0e8&ds=ARZ_LEGIS_CS&infotype=arz_juris;&spos=12&epos=12&td=13&predefinedRelationshipsType=documentRetrieval&fromTemplate=&suggestScreen=&&selectedNodeName=&selec_mod=false&displayName=.

Sentencia del Tribunal Supremo (Sala de lo Social) de 23 de diciembre de 1983. RJ 1983\6431. Recuperat de https://insignis-aranzadidigital-es.are.uab.cat/maf/app/document?srguid=i0ad6adc600000171c6e1b5c0182f68ce&marginal=RJ\1983\6431&docguid=Ia81d6170f72511db882f010000000000&ds=ARZ_LEGIS_CS&infotype=arz_juris;&spos=1&epos=1&td=2&predefinedRelationshipsType=documentRetrieval&fromTemplate=&suggestScreen=&&selectedNodeName=&selec_mod=false&displayName=.

Sentencia del Tribunal Supremo 24/2016 (Sala de lo Civil), de 3 de febrero de 2016 (recurso 1990/2015). Recuperat de <http://www.poderjudicial.es/search/AN/openDocument/b06d5a0909e74144/20160204>.

Sentencia de la Audiencia Provincial de Barcelona 37/2015 (Sección 13ª), de 30 de enero de 2015 (recurso 724/2013). Recuperat de <http://www.poderjudicial.es/search/AN/openDocument/a823d6ca15814c08/20150429>.

Auto de la Audiencia Provincial de Barcelona 116/2007 (Sección 4ª), de 4 de septiembre de 2007 (recurso 898/2006). Recuperat de <http://www.poderjudicial.es/search/doAction?action=contentpdf&databasematch=AN&reference=231407&links=&optimize=20071108&publicinterface=true>.

Auto de la Audiencia Provincial de Madrid 249/2019 (Sección 12ª), de 25 de octubre de 2019 (recurso 544/2019). Recuperat de <http://www.poderjudicial.es/search/indexAN.jsp>.

Auto de la Audiencia Provincial de Palma de Mallorca 188/2009 (Sección 5ª), de 21 de septiembre de 2009 (recurso 246/2009). Recuperat de <http://www.poderjudicial.es/search/AN/openDocument/4d70fbd209e3ca4b/20091203>.

PÀGINES WEB

Diccionario de la Lengua Española, Real Academia Española, XXIII edició, 2014.
Recuperat de <https://dle.rae.es/?w=prejudicial>.

Diccionario de la Lengua Española, Real Academia Española, XXIII edició, 2014.
Recuperat de <https://dle.rae.es/cuesti%C3%B3n#91f7a1A>.